

Vilniaus universiteto Centrinės akademinės etikos komisijos 2020 metų veiklos ataskaita

Vilniaus universiteto Centrinė akademinės etikos komisija (toliau – Komisija) yra nepriklausoma Universiteto akademinės savivaldos institucija, sudaryta remiantis Vilniaus universiteto statutu ir savo veikloje besivadovaujanti Akademinės etikos kodeksu ir Senato patvirtintais Komisijos nuostatais. Komisija pagal kompetenciją nagrinėja skundus ir kreipimusis dėl akademinės etikos pažeidimų ir aiškina savo nuostatus bei Akademinės etikos kodeksą. Komisiją sudaro 8 įvairių akademinų padalinių atstovai: penki Universiteto dėstytojai ar mokslo darbuotojai ir trys Vilniaus universiteto Studentų atstovybės kiekvienais metais deleguojami studentai. 2020 metais veiklą vykdė 2018 m. rugsėjo 25 d. Senato nutarimu trejų metų kadencijai patvirtintos sudėties Komisija: pirmininkė prof. Rita Šerpytytė, pirmininkės pavaduotojas doc. Vaidotas A. Vaičaitis, doc. Marija Jakubauskienė, doc. Deividas Šlekys, prof. Olga Štikonienė, studentų atstovai Martynas Arbačiauskas, Jorigis Jonas Marčėnas ir Aistė Rinkevičiūtė.

Vienu iš svarbiausių praėjusių metų darbų galima būtų išskirti Akademinės etikos kodekso, Komisijos nuostatų ir Kamieninio akademinio padalinio akademinės etikos komisijos nuostatų pakeitimų parengimą ir jų svarstymą kartu su Senato Kokybės ir plėtros komitetu. Šiems pasiūlymams po svarstymų ir diskusijų Komitete, Senatas pritarė 2020 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. SPN-54 patvirtindamas atnaujintas teisės aktų redakcijas. Atnaujinius minėtus dokumentus, Akademinės etikos kodekse aiškiau apibrėžta jo galiojimo sritis, praplėstas mokslo etikos pažeidimų sąrašas, aiškiau apibrėžtas šiurkštus akademinės etikos pažeidimas. Komisijų nuostatuose detalizuota ir patikslinta komisijų sudarymo tvarka ir kompetencija, nustatytos ekspertų komisijos sudarymo procedūros, mokslo etikos pažeidimų nagrinėjimas priskirtas išimtinai Centrinės akademinės etikos komisijos kompetencijai, apibrėžta ir numatyta komisijų galimybė spręsti šalių sutaikymo mediacijos procedūros metu galimybė. Šie ir kiti, daugiausiai Komisijos veiklos praktikos nulemti, akademinę etiką reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai turėtų palengvinti akademinės etikos komisijų darbą. Pažymėtina, kad atnaujinti teisės aktai kelia žymiai aukštesnius Komisijos veiklos viešumo reikalavimus: Komisijos (nuasmeninti) sprendimai paprastai turi būti viešai skelbiami, taip pat įtvirtintas ir visų akademinės etikos komisijų praktikos apibendrinimų viešinimas, kas kiekvienam Universiteto bendruomenės nariui palengvins informacijos gavimą apie Universitete taikomus akademinės etikos standartus, gerosios praktikos pavyzdžius, komisijų kontaktus.

Šalia naujų teisės aktų inicijavimo Komisija vykdė ir įprastą ginčų ir skundų dėl akademinės etikos nagrinėjimo veiklą. 2020 metais Komisija posėdžiavo 9 kartus ir savo posėdžiuose išnagrino 14

skundų ir kreipimusi: 9 iš jų buvo gauti iš studentų, 4 iš akademinų darbuotojų ir 1 iš išorės subjekto (Lietuvos Respublikos Seimo nario). Į Komisiją keturiskart kreiptasi su prašymu nagrinėti ginčus pirmąja instancija, kitus kartus buvo skundžiami kamieninių akademinų padalinių akademinės etikos komisijų sprendimai. Du kartus buvo pripažinta, kad į Komisiją kreiptasi ne pagal kompetenciją. Komisijos nagrinėtų skundų ir kreipimusi skaičius nežymiai išaugo (2018 metais į Komisiją kreiptasi 12, o 2019 metais 11 kartų). Komisija nagrinėjo skundus dėl galimai neetiško bendruomenės narių elgesio, skundus dėl galimo plagiatu, neetiškų bendruomenės narių tarpusavio santykių, įvairių ginčų nagrinėjimo procedūrų nesilaikymo ar netinkamo laikymosi. Vertinant per 2020 metus gautus skundus ir kreipimusis, galima padaryti šiuos apibendrinimus:

1) Dėl pandemijos ir karantino susiklosčiusi situacija darė įtaką ir bendruomenės narių santykių pobūdžiui, Komisijai teko tirti skundų dėl galimai neetiško elgesio internetinėje erdvėje. Atsižvelgdama į susidariusią situaciją ir matomas tendencijas, Komisija savo sprendimuose dar kartą pažymėjo, kad visi Universiteto bendruomenės nariai socialiniuose tinkluose ar kitoje elektroninėje erdvėje turi elgtis taip, kad nepažeistų tarpusavio pagarbos ir kitų Universiteto ir akademinės etikos vertybių.

2) Komisijai teko nagrinėti ginčus, kilusius iš tęstinių asmeninio pobūdžio konfliktų tarp atskirų padalinių akademinų darbuotojų ir studentų ar padalinių valdymo organų narių. Šie konfliktai tiek savo pobūdžiu, tiek turiniu neįeina į akademinės etikos sritį, o kartu ir Komisijos kompetencijos sritį. Todėl viskas, ką tokiais atvejais gali daryti akademinės etikos komisijos, ypač po atitinkamų pakeitimų minėtuose komisijų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose – mediacijos būdu siekti sutaukyti šalis.

3) Komisija net kelis sykius turėjo naikinti padalinių akademinės etikos komisijų sprendimus, kuriuose nepagrįstai konstatuoti šurkštūs akademinės etikos pažeidimai. Komisija pažymi, kad šurkščiais atsižvelgiant į jų mastą ir pobūdį gali būti pripažinti tik esminiai, itin grubūs akademinės etikos pažeidimai, o komisijų sprendimai tokiu atveju turi būti itin motyvuoti ir aiškiai bei išsamiai argumentuoti. Komisija tikisi, kad šurkštaus akademinės etikos pažeidimo sąvokos įtvirtinimas naujoje Akademinės etikos kodekso redakcijoje padės spręsti šią problemą.

4) Komisija taip pat panaikino ne vieną padalinių akademinės etikos komisijos sprendimą dėl argumentacijos ir motyvacijos trūkumo. Komisija pažymi, kad tik pagrįsti ir motyvuoti sprendimai gali būti laikomi priimtais nepažeidžiant akademinės etikos procedūrų. Kartu tik tokie sprendimai yra aiškūs ir nekelia abejonių ginčų dėl akademinės etikos šalims. Išsamūs turi būti ne tik padalinių komisijų sprendimai, bet ir protokolai, kuriuose turi atsispindėti skundų nagrinėjimo eiga, išvardinti dalyviai, išdėstytos bent jau posėdyje dalyvavusių ginčo šalių pozicijos ir paaiškinimai. Komisija

planuoja viešinti savo praktikos pavyzdžius ir apibendrinimus, kurie turėtų padėti padalinių komisijoms tinkamai rengti sprendimus, o kilus klausimams ragina padalinių komisijas ir kitus bendruomenės narius konsultuotis su Komisija.

Komisijos pirmininkė

prof. Rita Šerpytė